

Sprawozdanie z realizacji Programu Zapobiegania

Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości

wśród Dzieci i Młodzieży

za okres od 13 stycznia do 31 grudnia 2004 roku

Warszawa, kwiecień 2005

SPIS TREŚCI:

WSTĘP

ROZDZIAŁ I. PODMIOTY UCZESTNICZĄCE W REALIZACJI

PROGRAMU ZAPOBIEGANIA NIEDOSTOSOWANIU SPOŁECZNEMU I PRZESTĘPCZOŚCI WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY

ROZDZIAŁ II. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROGRAMU

ROZDZIAŁ II.1. REALIZACJA ZADANIA: POWSZECHNA EDUKACJA SPOŁECZNA:

R. II.1.1 STRATEGIE INFORMACYJNE

R. II.1.2. STRATEGIE EDUKACYJNE

R. II.1.3. STRATEGIE DZIAŁAŃ ALTERNATYWNYCH

R. II.1.4. STRATEGIE POWSTRZYMUJĄCE

R. II.1.5. STRATEGIE ZMNIEJSZANIA SZKÓD

R. II.1.6. STRATEGIE INTERWENCYJNE I RESOCJALIZACYJNE

ROZDZIAŁ II.2. REALIZACJA PROGRAMU MODUŁOWEGO: Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką.

ROZDZIAŁ II.3. PROGRAM MODUŁOWY: Projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością z uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie.

ROZDZIAŁ II.4. PROGRAM MODUŁOWY: Probacja alternatywna dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych.

ROZDZIAŁ III. ZMIANY PRAWNE WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI PROGRAMU

ROZDZIAŁ IV. FINANSOWANIE

ROZDZIAŁ V. UWAGI

ROZDZIAŁ VI. PODSUMOWANIE

WSTĘP:

Zgodnie z wytycznymi rządowego Programu Poprawy Bezpieczeństwa Obywateli BEZPIECZNA POLSKA Międzyresortowy Zespół powołany zarządzeniem nr 37 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 marca 2002 r. (M.P. Nr 12, poz. 216) opracował **Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży**. Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 stycznia 2004 roku.

W skład Zespołu wchodził przedstawiciele: Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendanta Głównego Policji, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Zdrowia, Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Kierując się rangą i zasięgiem podjętej w Programie problematyki do udziału w pracach Zespołu zostali zaproszeni również przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka, samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

Do głównych celów Programu należą:

- zahamowanie dynamiki wzrostu niedostosowania społecznego;
- eliminowanie i łagodzenie drastycznych przejawów niedostosowania społecznego, w szczególności zagrażających zdrowiu i życiu dzieci i młodzieży oraz pozostawiających trwale niekorzystne dla ich przyszłości skutki;
- wypracowanie trwałego modelu i podstaw systemowych niezbędnych do:
 - rozwiązywania problemów niedostosowania społecznego i przystępczości dzieci i młodzieży na poziomie centralnym (*rządowym*), samorządowym oraz środowiskowym (*osiedle, ulica, podwórko, szkoła i inne*),
 - koordynacji międzyresortowej i środowiskowej;
 - kontroli i nadzoru nad realizacją programu;
- wdrożenie programów modułowych (stanowiących integralną część Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży):
 - „Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przystępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką”,

- „Projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością z uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie”,
- „Probacja alternatywna dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych”.

Celem jak najszerszego rozpowszechnienia, Program został rozesłany do urzędów wojewódzkich, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Został także zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Należy podkreślić, że założenia i cele Programu były wielokrotnie prezentowane podczas różnorodnych konferencji, seminariów i spotkań w całej Polsce.

Realizację Programu rozłożono na okres 10 lat. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań wraz z orientacyjnym terminem ich realizacji. Przedstawiono również propozycje zadań dla wszystkich, którzy są zainteresowani działaniami na rzecz zapobiegania przestępczości i niedostosowaniu społecznemu wśród dzieci i młodzieży.

Mając na względzie skuteczność i przydatność Programu podjęto decyzję o sporządzaniu corocznych sprawozdań z jego realizacji, co umożliwi wprowadzanie ewentualnych zmian i udoskonaleń, wynikających ze zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz doświadczeń podmiotów wdrażających zapisy Programu.

Niniejsze opracowanie stanowiące podsumowanie działań podjętych w pierwszym roku funkcjonowania Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży, przygotowane zostało w oparciu o nadesłane przez wojewodów, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i państwowe jednostki organizacyjne sprawozdania z jego realizacji.

ROZDZIAŁ I. PODMIOTY UCZESTNICZĄCE W REALIZACJI PROGRAMU ZAPOBIEGANIA NIEDOSTOSOWANIU SPOŁECZNEMU I PRZESTĘPCZOŚCI WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY

Na poziomie centralnym:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu;
- Ministerstwo Polityki Społecznej;
- Ministerstwo Zdrowia;
- Ministerstwo Sprawiedliwości;
- resort spraw wewnętrznych i administracji;

Na poziomie wojewódzkim:

- w zakresie zadań rządowych - Wojewodowie;
- w zakresie zadań samorządowych – Marszałkowie Województw.

Na poziomie powiatu: Starostowie

Na poziomie gminy: Wójtowie (burmistrzowie i prezydenci miast).

Bardzo znaczący wkład we wdrażaniu Programu mają państwowe jednostki organizacyjne, takie jak Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Ochotnicze Hufce Pracy, a także Kościół Katolicki.

Ponadto w realizację Programu czynnie włączają się organizacje pozarządowe takie jak m.in: Katolicka Fundacja Pomocy Osobom Uzależnionym i Dzieciom KARAN, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Fundacja Dzieci Niczyje, Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego, Komitet Ochrony Praw Dziecka, Stowarzyszenie „Blżej Dziecka”, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji, Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej Integracja w Nisku oraz Związek Harcerstwa Polskiego.

W związku z wdrażaniem Programu, na terenie całego kraju można zaobserwować pozytywną tendencję do nawiązywania i wzmacniania współpracy różnych podmiotów. W wielu województwach, czego dobrym przykładem są m.in. Wielkopolska, Dolny Śląsk, czy

województwo zachodniopomorskie, można już mówić o tworzeniu koalicji na rzecz zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i zwalczania przestępczości wśród dzieci i młodzieży. Koalicje takie przyjmują najczęściej postać zespołów interdyscyplinarnych, w skład których wchodzi przedstawiciele: poradni psychologiczno-pedagogicznych, szkół i placówek oświatowych, Policji, Kuratoriów Oświaty, wymiaru sprawiedliwości, Miejskich i Gminnych Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Pogotowia Opiekuńczego, Poradni Zdrowia Psychicznego, Kościoła Katolickiego oraz organizacji pozarządowych, działających na rzecz dzieci i młodzieży.

Pogłębiająca się współpraca różnych podmiotów przy wdrażaniu Programu przybierała różnorodne formy.

Przykładowo w województwie opolskim powołano międzyinstytucjonalny Zespół ds. przygotowania rozwiązań merytoryczno organizacyjnych niezbędnych we wdrażania „Programu ...”, w skład którego weszli: z ramienia Kuratorium Oświaty – odpowiedzialni za profilaktykę oraz edukację specjalną, przedstawiciele Marszałka Województwa Opolskiego, przedstawiciele Opolskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Opolu, przedstawiciele instytucji i organizacji zobowiązanych do wykonywania zadań ujętych w przedmiotowym „Programie ...”, m.in. Uniwersytetu Opolskiego i Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego.

Celem Zespołu jest:

- przygotowanie warsztatów służących promocji „Programu...” wśród zainteresowanych instytucji;
- przygotowanie wojewódzkiej strategii zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży na podstawie materiałów zgromadzonych podczas warsztatów;
- upowszechnianie programu i strategii wśród członków powiatowych komisji bezpieczeństwa i porządku;
- monitoring stopnia realizacji przedsięwzięć programowych przez wspomniane podmioty w ramach właściwości i kompetencji.

W województwie pomorskim natomiast działa Interdyscyplinarny Zespół Monitorujący Realizację Zadań w Zakresie Przeciwdziałania Zjawiskom Patologii

Spolecznej. Powstał on w wyniku porozumienia zawartego pomiędzy Marszałkiem i Członkiem Zarządu Województwa Pomorskiego, Wojewodą Pomorskim, Pomorskim Komendantem Wojewódzkim Policji, Prezesem Sądu Okręgowego w Gdańsku i Słupsku. Jednym z jego zadań jest wypracowanie regionalnego programu „Wspólnie przeciw patologiom”.

Innym przykładem jest Szczecinek gdzie działa Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w ramach którego organizowano spotkania, prowadzono punkt konsultacyjny dla ofiar przemocy domowej, omawiano lokalne problemy w mediach i szkołach.

Na uwagę zasługuje także powołana w styczniu 2004r. Dolnośląska Rada ds. Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży, w ramach której informuje się przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego o zagrożeniach dla dzieci i młodzieży w województwie dolnośląskim i upowszechnia pozytywne działania w zakresie bezpieczeństwa. Rada m.in. opracowała zasady i przeprowadziła I edycję konkursu „Szkoły dbające o bezpieczeństwo”.

ROZDZIAŁ II. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROGRAMU

Program ze względu na charakter podejmowanych działań wyróżnia następujące zadania:

1. Zadanie: *Powszechna Edukacja Społeczna;*
2. Program modułowy: *Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieżowy przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomania, alkoholizmem i prostytutką;*
3. Program modułowy: *Projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością z uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie;*
4. Program modułowy: *Probacja alternatywna dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych.*

ROZDZIAŁ II.1. REALIZACJA ZADANIA *POWSZECHNA EDUKACJA SPOŁECZNA*

Powszechna Edukacja Społeczna jest działaniem uprzedzającym, w ramach którego wyróżnia się następujące strategie:

1. STRATEGIE INFORMACYJNE
2. STRATEGIE EDUKACYJNE
3. STRATEGIE DZIAŁAŃ ALTERNATYWNYCH
4. STRATEGIE POWSTRZYMUJĄCE
5. STRATEGIE ZMNIEJSZANIA SZKÓD
6. STRATEGIE INTERWENCYJNE I RESOCJALIZACYJNE.

Ad. II.1.1 STRATEGIE INFORMACYJNE

Celem strategii informacyjnych jest dostarczanie informacji na temat skutków zachowań ryzykownych; uwrażliwienie osób dorosłych na czynniki sprzyjające występowaniu zaburzeń; a także umożliwienie dokonywania racjonalnych wyborów.

Strategie te były realizowane w większości województw poprzez upowszechnianie wiedzy na temat poradnictwa rodzinnego, prawnego, psychiatrycznego, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jak również na temat instytucji i organizacji udzielających pomocy dziecku i rodzinie. Ponadto na terenie całego kraju przeprowadzono szereg szkoleń, seminariów i konferencji poświęconych problematyce niedostosowania społecznego oraz przestępczości wśród dzieci i młodzieży, skierowanych m.in. do nauczycieli, pedagogów, kuratorów, jak również rodziców. Ważnym elementem ww. strategii było także rozpowszechnianie materiałów informacyjnych i instruktażowych.

Przykłady inicjatyw:

- We wrześniu 2004 roku Ministerstwo Zdrowia przekazało pakiety materiałów edukacyjnych do bibliotek czterdziestu jeden Sądów Okręgowych w Polsce. Przesłane materiały dotyczyły problematyki uzależnienia od alkoholu, zjawiska przemocy w rodzinie oraz sytuacji dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym.
- Także z inicjatywy Ministerstwa Zdrowia w listopadzie 2004r. w Warszawie została zorganizowana VII ogólnopolska konferencja szkoleniowa „Pomoc psychologiczna dla dzieci z rodzin alkoholowych”. W konferencji uczestniczyło ponad 160 osób z całej Polski pracujących z dziećmi alkoholików - pracowników świetlic socjoterapeutycznych, poradni psychologiczno-pedagogicznych i organizacji pozarządowych.
- W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowano opracowanie pt. „Edukacja dla Bezpieczeństwa – informacja”, będące kompleksowym podsumowaniem działań edukacyjnych, które zostały podjęte przez organy i jednostki podległe MSWiA (Policja, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna) we współpracy, zarówno z innymi podmiotami administracji publicznej (zwłaszcza z MENiS), jak i organizacjami pozarządowymi. Opracowanie zamieszczono na stronie internetowej MSWiA.
- W 2004 roku Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (placówka podległa Ministrowi Zdrowia) współuczestniczyła w realizacji kampanii społecznej „Alkohol – nieletnim dostęp wzbroniony”, nastawionej na zapobieganie negatywnym skutkom spożywania alkoholu przez nieletnich. Ponadto Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych kontynuowała współpracę

z wymiarem sprawiedliwości. W ramach tej współpracy przeprowadzono szkolenie „Praca z młodzieżą z rodzin z problemem alkoholowym”, którego adresatami byli kuratorzy pracujący w ośrodkach kuratorskich. W szkoleniu wzięło udział 55 kuratorów z 36 ośrodków z całej Polski. Omawiano problemy, które występują w pracy z tzw. trudną młodzieżą. Na warsztatach kuratorzy w sposób aktywny uczyli się metod pracy z młodzieżą z grup ryzyka i zagrożoną niedostosowaniem społecznym. Wszyscy otrzymali pakiety edukacyjne zawierające publikacje niezbędne do rozwijania kompetencji w zakresie pracy z młodzieżą.

- W celu wzbogacenia programów kształcenia osób pracujących z dziećmi i młodzieżą, albo na ich rzecz o treści związane z zapobieganiem niedostosowaniu społecznemu Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (placówka podległa Ministrowi Zdrowia) zleciło do realizacji szkolenia dla grup zawodowych (pedagogów, psychologów, policjantów, pracowników służb socjalnych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, lekarzy, duchownych):
 - Studium Wiedzy o Profilaktyce Narkomanii - dla pracowników placówek środowiskowych,
 - Studium Profilaktyki Uzależnień - specjalistyczny program dla pracowników placówek środowiskowych,
 - Studium Metod Psychokorekcyjnych - specjalistyczny program dla pracowników placówek środowiskowych,
 - program „Edukacja Osób Duchownych i Katechetów”- program wiedzy o problemach uzależnień wśród dzieci i młodzieży;
 - szkolenia dla lekarzy i pielęgniarek z POZ w woj. podkarpackim, wielkopolskim, śląskim;
 - konferencja socjoterapeutyczna „Przeciwko Wykluczeniu Społecznemu” dla pracowników placówek środowiskowych pracujących z dziećmi i młodzieżą niedostosowaną społecznie.

Kontynuowane były także szkolenia specjalistów terapii uzależnień i instruktorów terapii uzależnień w ramach programów certyfikowanych przez Ministra Zdrowia dla osób pracujących, między innymi, z uzależnionymi dziećmi i młodzieżą oraz ich rodzinami.

- W województwie podlaskim odbyło się szereg szkoleń mających na celu doskonalenie umiejętności warsztatowych oraz poszerzenie specjalistycznej wiedzy kuratorskiej kadry zawodowej i społecznej działającej w zespołach do wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych.
- W wybranych szkołach i placówkach województwa warmińsko-mazurskiego monitorowano działania podejmowane w ramach strategii informacyjnych w zakresie włączania w działalność profilaktyczną rodziców, organizacji pozarządowych i innych instytucji, oraz rozszerzenia oferty programowej przez placówki szkolne.
- Wielkopolskie Kuratorium Oświaty rozprowadziło wśród wizytatorów całego województwa materiały informacyjne i instruktażowe dotyczące projektowania, realizacji oraz ewaluacji programów profilaktycznych przez szkoły. Przekazano również materiał wypracowany przez pracowników poradni nt. profilaktyki, obszarów związanych z zagrożeniami w szkole. Wszelkie nowości z tego zakresu umieszczone są na stronie internetowej Kuratorium.
- Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu wraz z Kuratorium Oświaty i Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli wydały 36-cio stronicową broszurę dla dzieci 6-cio i 7-mioletnich pt. „Z pyrkem bezpieczniej” o tematyce: bezpieczna droga, zabawa, sam w domu, obcy. Nakład w ilości 50.000 egz. (sponsorowany przez poznańską Grupę Energetyczną „Enea”) przekazany został dzieciom oddziałów „0” i klas i szkół podstawowych województwa.
- W Katowicach we wrześniu ubiegłego roku odbyła się konferencja „Razem dla bezpieczeństwa”, która została zorganizowana w ramach budowania bezpieczeństwa w regionie przez Wojewodę Śląskiego, Marszałka Województwa Śląskiego, Śląskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji oraz Fundację dla Śląska. Miała ona na celu pogłębienie współpracy podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży województwa śląskiego, a także określenie kierunków wspólnej strategii działania dla zwalczania i zapobiegania przestępczości oraz demoralizacji nieletnich. Efektem konferencji jest publikacja „ATLAS INICJATYW – bezpieczeństwo dzieci i młodzieży”, zawierająca ponad 300 programów profilaktycznych, realizowanych na terenie województwa śląskiego.
- Ochotnicze Hufce Pracy organizowały spotkania informacyjne z kuratorami sądowymi, zawodowymi i społecznymi, dyrektorami szkół, pedagogami szkół

gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz poradni psychologiczno – pedagogicznych, powiatowych centrów pomocy rodzinie, a także z kadrami podległych jednostek organizacyjnych OHP, w trakcie których omówiono założenia *Programu* oraz zakres współpracy. W poszczególnych województwach zorganizowano kursy, szkolenia specjalistyczne oraz warsztaty dla kadry OHP z zakresu profilaktyki społecznej mające na celu udoskonalenie warsztatu pracy, a tym samym zwiększenie efektywności oddziaływań profilaktycznych i wychowawczych. Ogółem kadra OHP (ok. 500 osób) uczestniczyła w 78 tego typu przedsięwzięciach.

- Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego prowadził działalność edukacyjną, szkoleniową, z zakresu doskonalenia zawodowego, wdrażania i upowszechniania nowych programów pedagogicznych, udzielania wsparcia merytorycznego dla pracowników pedagogicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, pedagogów szkolnych, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, wychowawców świetlic, kierowników i wychowawców wypoczynku wakacyjnego i innych. W 2004 roku szkoleniami tego rodzaju objęto 3 659 osób.

Ad.II.1.2. STRATEGIE EDUKACYJNE

Strategie edukacyjne mają na celu pomoc osobom mającym trudności w identyfikowaniu i rozwiązywaniu swoich problemów, wspieranie ich w sytuacjach kryzysowych, a także wzmocnienie kontroli przestrzegania norm zachowania. Ponadto zmierzają do upowszechniania wśród uczniów zajęć warsztatowych i treningów zachowań, organizację kampanii, akcji i innych krótkoterminowych programów profilaktycznych, oraz organizację dostępnego na telefon i bezpośredniego szkolnego poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego i życiowego dla dzieci i młodzieży.

Przykłady inicjatyw:

- W celu upowszechnienia wśród uczniów zajęć warsztatowych i treningów zachowań Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii w 21 miastach w Polsce zleciło 8 organizacjom pozarządowym programy „Rówieśniczej Edukacji Zdrowotnej”, przygotowujące i wspierające liderów młodzieżowych do prowadzenia działań w zakresie edukacji zdrowotnej w środowisku rówieśników.

- W Poznaniu realizuje się „Projekt Wspierania Szkolnych Programów Wychowania i Profilaktyki Systemowymi Działaniami Środowiska”, w który zaangażowani są dyrektorzy, psychologowie, pedagodzy szkół, a także Policja, ośrodki pomocy społecznej, wspólnoty parafialne. Celem programu jest zapobieganie zachowaniom dysfunkcyjnym dzieci i młodzieży (agresja, wagary, zażywanie środków psychotropowych) w ramach systemowych oddziaływań wychowawczych i profilaktycznych całego środowiska. Centrum projektu stanowią szkoły, które opracowały według wspólnych zasad, programy profilaktyki, uwzględniające działania systemowe wszystkich uczestników. Co warto podkreślić opracowanie szkolnych programów profilaktyki poprzedziła diagnoza zasobów i zagrożeń środowisk szkolnych przygotowana na podstawie badań nauczycieli, uczniów i rodziców. W badaniach łącznie wzięło udział 5000 młodych ludzi.
- Poznański Urząd Wojewódzki we współpracy z Terenowym Komitetem Ochrony Praw Dziecka w ramach Regionalnego Programu „Ocalić dzieciństwo”, który ma na celu zwiększenie skuteczności działań zmierzających do ochrony dzieci przed przemocą seksualną i jej skutkami szczególnie włączył się w działania mające na celu utworzenie wykazu istniejących na terenie powiatów instytucji umożliwiających sprawne i skuteczne udzielenie pomocy ofiarom tego typu przestępstw. Wykaz ten znajduje się na stronie internetowej Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego i jest na bieżąco aktualizowany.
- W województwie dolnośląskim poradnie psychologiczno-pedagogiczne (poradnie rozszerzyły zakres statutowej działalności o zadania: interwencyjne, konsultacyjno-informacyjne i edukacyjne) prowadzą systematyczne spotkania z Radami Pedagogicznymi i z rodzinami dysfunkcyjnymi.
- Z inicjatywy Ochotniczych Hufców Pracy do działalności dydaktyczno - wychowawczej został wdrożony projekt „Twoja wiedza – Twój sukces”. Wśród najważniejszych celów tego przedsięwzięcia należy wymienić:
 - aktywizację społeczną i zawodową młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, mającą na celu jej powrót do systemu edukacyjnego, zdobycie zawodu oraz usamodzielnienie się;
 - wspieranie młodzieży w uzyskaniu wykształcenia zawodowego o kierunku zgodnym z potrzebami rynku pracy;

- umożliwienie kontynuowania nauki przez młodzież niedostosowaną społecznie.

Program ten zrealizowano w 90 placówkach opiekuńczo-wychowawczych OHP na terenie całej całego kraju. Wsparcie tego projektu środkami Europejskiego Funduszu Socjalnego pozwoliło objąć jego działaniami 5000 młodzieży. Uczestnicy projektu otrzymali kompleksowe i wszechstronne wsparcie psychologiczne podczas grupowych i indywidualnych zajęć z zakresu reintegracji społecznej, ukończyli wybrane kursy zawodowe przydatne na lokalnych rynkach pracy, kursy języków obcych oraz obsługi komputera, uczestniczyli również w zajęciach prowadzonych przez liderów Klubów Pracy, podczas których nabyli wiedzę na temat skutecznych metod i technik poszukiwania pracy.

- W województwie warmińsko-mazurskim szczególną aktywnością wykazała się Policja. Funkcjonariusze objęli działalnością edukacyjną 111.378 dzieci przeprowadzając 5090 prelekcji.
- Na podkreślenie zasługuje również inicjatywa Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego, który wspólnie z ośrodkami adopcyjno – opiekuńczymi opracował i wydał publikację pt. „PRZECIWIW PRZEMOCY – informator o instytucjach udzielających pomocy”.
- Związek Harcerstwa Polskiego przeprowadził na terenie całego kraju programy takie jak m.in.: „Odkrywcy Nieznanego Świata”, „Jestem OK, nie palę”, program „Ścieżkami zdrowia”. ZHP aktywnie współpracuje z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach zapobiegania sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. Opublikowano cykl artykułów w harcerskiej prasie np. „Dobre programowanie harcerza”, „Wychować dobrego obywatela”, „Dzieci nie będą dopiero a już są ludźmi” (o godności dziecka i młodego człowieka), „Czy jeszcze wychowujemy” (rozważania o wychowawczej roli harcerstwa), „Kolejny trudny temat? Niekoniecznie” (o tym, jak włączyć się w obronę praw człowieka). W marcu 2004 r. zorganizowano konferencję instruktorską z udziałem przedstawicieli samorządów lokalnych oraz parlamentarzystów „Rola i miejsce harcerstwa w czasach kryzysu wartości i wychowania”.

Ad.II.1.3. STRATEGIE DZIAŁAŃ ALTERNATYWNYCH

Strategie działań alternatywnych mają na celu zaspokojenie ważnych potrzeb sukcesu, przynależności i satysfakcji życiowej poprzez włączanie dzieci z grup ryzyka w działalność społeczną, organizowanie programów artystycznych, plenerów, koncertów, organizację szkolnych i środowiskowych zajęć oraz imprez sportowych, biwaków, obozów etc. Strategie te zakładają także włączanie dzieci z grup ryzyka w działalność społeczną oraz organizowanie zajęć mających na celu eliminację zaburzeń percepcji i innych utrudnień w uczeniu się. Ważnym postulatem strategii jest rozwój otwartych, ulicznych miejsc rekreacji i wypoczynku dla dzieci.

Przykłady inicjatyw:

- W województwie warmińsko-mazurskim przeprowadzono wiele akcji charytatywnych, akcji na rzecz środowiska oraz innych - mających na celu uwrażliwienie na problemy ludzi i zwierząt. Zorganizowano happening „Papieros moim wrogiem”, a także realizowano inne programy jak: „Nie palę – żyję kolorowo”, „Bezpieczna droga do szkoły”, prowadzono szereg zajęć pozalekcyjnych w tym sportowych, w strukturach ZHP oraz zajęć w ramach świetlicy karanowskiej.
- W województwie dolnośląskim szkoły oferują alternatywne formy spędzania wolnego czasu, a także wdrażają programy prewencji i profilaktyki uzależnień realizowane w ramach Grup Wsparcia Prewencyjnego przy współpracy z Policją i strażą miejską. Placówki oświatowe współpracują również z innymi podmiotami w zakresie zapobiegania zjawiskom niedostosowania społecznego (poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, kuratorami sądowymi, parafiami, Policją, strażą miejską).
- W 2004 roku Ochotnicze Hufce Pracy świadczyły usługi w zakresie poradnictwa i doradztwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy poprzez działalność Młodzieżowych Biur Pracy i Klubów Pracy. Młodzieżowe Biura Pracy prowadzą bezpłatne pośrednictwo pracy, organizują giełdy i targi pracy, a także krótkoterminowe zatrudnienie uczniów szkół ponadgimnazjalnych, wakacyjne hufce pracy oraz inne formy aktywnego wypoczynku i pracy. W ciągu ubiegłego roku do Miejskich Biur Pracy zgłosiło się ponad 240 tys. młodzieży, z czego ponad 160 tys. osób podjęło pracę. Dla ponad 40 tys. młodych ludzi ze środowisk najbardziej potrzebujących zorganizowano aktywne formy wypoczynku połączone ze szkoleniami i pracą.

W ramach działalności Klubów Pracy organizowane są grupowe i indywidualne porady oraz zajęcia z zakresu aktywnych metod poszukiwania pracy i planowania kariery zawodowej dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, dla absolwentów różnego rodzaju szkół ponadgimnazjalnych, średnich i wyższych, dla osób pozostających bez pracy. W ubiegłym roku do Klubów Pracy trafiło około 250 tys. młodych ludzi z czego prawie 140 tys. uczestniczyło w warsztatach aktywnego poszukiwania pracy a ponad 100 tys. skorzystało z porad indywidualnych.

Ad.II.1.4. STRATEGIE POWSTRZYMUJĄCE

W ramach strategii powstrzymujących najczęściej podejmowano działania polegające na zwiększaniu dostępności do poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, punktów informacyjnych, telefonów zaufania, poradnictwa odwykowego, psychiatrycznego, mediacji i pomocy kryzysowej. Szczególny nacisk położono na realizację programów prewencyjnych. Upowszechniano informacje o profilaktycznych funkcjach wymiaru sprawiedliwości i służb porządku publicznego. Ponadto na terenie całego kraju starano się propagować zatrudnienie pedagoga szkolnego, wzmożono również kontrolę realizacji obowiązku szkolnego, a także starano się usprawnić przepływ informacji o uczniach wagarujących.

Przykłady inicjatyw:

- W związku z realizacją ww. strategii z inicjatywy Ministerstwa Edukacji Nauki i Sportu upowszechniono warsztaty edukacyjno-profilaktyczne dla uczniów, obejmujące szkolenie na temat mediacji, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności komunikowania się w trudnych sytuacjach oraz umiejętności aktywnego słuchania. Stosowanie praktycznych metod mediacji w działaniach zmierzających do zmiany zachowań poprzez zrozumienie argumentów drugiej strony wiąże się z rozwijaniem ważnej cechy jaką jest zdolność samoregulacji i głębszego poznania społecznie akceptowanych norm i wartości. Należy podkreślić, że umiejętność rozwiązywania konfliktów bez przemocy, podejmowania decyzji w sytuacjach trudnych służy nie tylko rozwiązywaniu sporów bez przemocy, ale również pozwala zachować się stanowczo w sytuacjach nacisku ze strony grupy, co ma kluczowe znaczenie dla radzenia sobie ze wszelkiego typu zagrożeniami zarówno w szkole, jak i poza nią.

MENiS organizowało również warsztaty edukacyjne dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców. Szkolenie to miało na celu upowszechnienie mediacji, wiedzy na temat anatomii konfliktu, czynników sprzyjających eskalacji konfliktu i redukujących konflikt.

- Należy także zwrócić uwagę na działania Ministerstwa Sprawiedliwości, a w szczególności na zadania realizowane przez kuratorskie służby podległe sądom rodzinnym, które sprawują nadzór nad realizacją obowiązku szkolnego przez dzieci i ich rodziny. Natomiast kuratorzy rodzinni w ośrodkach kuratorskich przekazują informacje o profilaktycznych funkcjach wymiaru sprawiedliwości dzieciom i młodzieży.
- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówka podległa Ministrowi Zdrowia, zorganizowała szkolenie dla osób dyżurujących w punktach konsultacyjnych, którego elementem były warsztaty i wykłady dotyczące kontaktu z młodzieżą pijącą alkohol.
- W warszawskim Kuratorium Oświaty uruchomiony został telefon zaufania, a informację o nim zamieszczono na stronie internetowej Kuratorium.
- W 6 poradniach psychologiczno-pedagogicznych województwa kujawsko - pomorskiego działają telefony zaufania. Ponadto zorganizowano infolinię dla uczniów i rodziców pod hasłem „Pomóż mi, wesprzyj mnie”.
- W województwie warmińsko-mazurskim odnotowano znaczący wzrost dostępności do poradnictwa w szkołach, które nawiązują m.in. współpracę z Komisjami ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodkami Terapii i Psychoedukacji. 43% szkół województwa zapoznaje uczniów z instytucjami, ludźmi i miejscami, w których mogą otrzymać pomoc, organizowane są spotkania z dzielnicowymi, inspektorami ds. nieletnich. 60% szkół zatrudnia pedagoga szkolnego.
- W województwie opolskim, od września 2004 roku, w publicznych gimnazjach realizowany jest program „Bezpieczne Gimnazjum”, polegający na prowadzeniu przez szkoły szeregu działań profilaktycznych w ścisłej współpracy z Policją, Sądem Rodzinnym i innymi instytucjami wspomagającymi rodzinę w wychowaniu dziecka.
- W szkołach województwa radomskiego organizowane są liczne debaty, panele dotyczące przemocy, uzależnień, uruchomiono telefon zaufania, prowadzono

współpracę z samorządami szkół w zakresie realizacji zamierzeń zgłaszanych przez samorządy. Warty podkreślenia jest też działalność Młodzieżowej Wszechnicy Praw Obywatelskich.

- Policjanci Zespołu ds. Nieletnich, Prewencji Kryminalnej i Patologii KMP w Koninie są członkami zespołów profilaktyczno – resocjalizacyjnych działających w szkołach gimnazjalnych. W skład zespołów wchodzi również: pedagog szkolny, psycholog, kurator ds. nieletnich, pracownik socjalny.
- ZHP na bieżąco prowadzi współpracę z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Domami Dziecka oraz kuratorami sądowymi. W trakcie wakacji grupy dzieci i młodzieży będące pod opieką takich ośrodków lub kuratorów sądowych biorą udział w harcerskiej akcji letniej. W trakcie obozów czy kolonii pod opieką i kontrolą harcerskich instruktorów wychowankowie ośrodków wychowawczych, podopieczni ośrodków pomocy społecznej uczestniczą w zajęciach, które promują pozytywne wzorce zachowań, kształtują postawy zaangażowania społecznego, odpowiedzialności za swoje zdrowie (np. negowanie używek, alkoholu i tytoniu) i życie. Na uwagę zasługują też działania profilaktyczne prowadzone przez ZHP, które są kierowane równoległe do dzieci i młodzieży zagrożonej i niedostosowanej oraz do ich środowiska rówieśniczego. Na jednym obozie przebywają wspólnie dzieci z obu środowisk. Ponadto harcerskie działania realizowane w ramach programu najczęściej są skoordynowane z gminnymi programami profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności z realizacją programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, systemem pomocy dzieciom z grupy ryzyka oraz systemem przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ad. II.1.5. STRATEGIE ZMNIEJSZANIA SZKÓD

Strategie zmniejszania szkód zmierzają do łagodzenia skutków incydentalnych zachowań niezgodnych z normą oraz zaburzeń zachowania. Polegają m.in. na udzielaniu wsparcia osobom nie radzącym sobie z utrzymaniem satysfakcjonujących kontaktów interpersonalnych. Mając na uwadze osiągnięcie powyższych celów na terenie całego kraju udzielano indywidualnej pomocy profilaktyczno-wychowawczej dzieciom z zaburzeniami zachowania i adaptacji społecznej, starano się upowszechnić pomoc społeczno-pedagogiczną, a także zapewnić całodobową opiekę dzieciom nie mającym właściwych warunków wychowawczych i opiekuńczych w rodzinie. Jednym z najważniejszych

elementów tej strategii jest organizacja sieci publicznych i niepublicznych placówek wsparcia dziennego, w tym świetlic, świetlic socjoterapeutycznych, klubów środowiskowych, ognisk wychowawczych, kół zainteresowań itp.

Według danych Ministerstwa Polityki Społecznej w 2004 roku na terenie kraju działało ogółem 4.156 placówek wsparcia dziennego, w tym 2012 na wsi. W tym samym roku utworzono 383 nowe placówki wsparcia dziennego, z czego 189 powstało na wsiach. W omawianym zakresie szczególnie wyróżniły się województwa zachodnio-pomorskie (88 placówek w 2004 roku) i wielkopolskie (86 placówek w 2004 r.).

Przykłady inicjatyw:

- Program pod hasłem „Ja już naprawdę wiem co to rodzina” wdrożyły placówki wsparcia dziennego w województwie świętokrzyskim. Programem objęto wychowanków ze świetlicy „4 Kąty” (w wieku od 7 do 18 lat pochodzących z rodzin niewydolnych wychowawczo – bezrobocie, uzależnienia, przemoc). Po przeprowadzeniu wstępnej diagnozy środowiska rodzinnego wychowanków, zakwalifikowano rodziny do terapii w grupach terapeutycznych i przeprowadzono zajęcia warsztatowe mające na celu przywrócenie prawidłowych relacji wewnątrz rodziny. Program realizowany jest już od ośmiu miesięcy. Warto zwrócić uwagę, iż w jego ramach przeszkolono również rodziców w zakresie społecznie akceptowanych zasad wychowawczych, z uwypukleniem zagadnień zachowania się dzieci w sytuacjach kryzysowych.
- W województwie warmińsko-mazurskim znaczącą rolę w realizacji strategii zmniejszania szkód pełnią świetlice socjoterapeutyczne, edukacyjne, terapeutyczne, środowiskowe i szkolne. Świetlice te prowadzone są m.in. przez Parafię Św. Piotra i Pawła, TPD, Caritas, KARAN, MONAR i GOPS.
- W województwie łódzkim w 2004 roku prowadzono systematyczną współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi czego efektem było utworzenie na terenie województwa pięciu placówek wsparcia dziennego (świetlice środowiskowe i socjoterapeutyczne) oraz dwóch rodzinnych domów dziecka. Celem zapewnienia jak najlepszych warunków pobytu dzieci i młodzieży

w placówkach wsparcia dziennego Wojewoda Łódzki ogłosił dwa konkursy dla organizacji pozarządowych.

- W województwie wielkopolskim podczas kontroli w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i na naradach dla osób kierujących tymi placówkami zwracano uwagę na to, że w widocznym miejscu powinny być wywieszane numery telefonów do instytucji, które mogą pomóc dziecku i jego rodzinie (np. telefon do Biura Rzecznika Praw Dziecka, do Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka, do nadzoru pedagogicznego itp.).

Ad.II.1.6. STRATEGIE INTERWENCYJNE I RESOCJALIZACYJNE

Strategie interwencyjne i resocjalizacyjne mają na celu stworzenie organizacyjnych i kadrowych warunków resocjalizacji dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie w warunkach środowiska otwartego. Ponadto zakładają też, zmniejszenie i zahamowanie skutków niedostosowania dla samej jednostki i jej otoczenia. Strategie te obejmowały takie działania, jak zatrudnianie kuratorów sądowych, rozwój sieci ośrodków kuratorskich, wykorzystanie możliwości łączonych form resocjalizacji, zapewnienie warunków do pełnej realizacji orzeczeń sądowych nieletnich o umieszczeniu w placówkach interwencyjnych i resocjalizacyjnych.

W związku z realizacją ww. strategii założono, że w 2004 roku zostaną przygotowane podstawy prawne do jej wdrożenia. Jednakże zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Sprawiedliwości zadanie to nadal wymaga zmian przepisów w zakresie postępowania w sprawach nieletnich, a w szczególności stworzenie podstaw prawnych do probacji alternatywnej, która jako instytucja jest środkiem alternatywnym wobec nieletnich stosowanym w zamian za środek poprawczy. Polega m.in. na skracaniu pobytu nieletniego w zakładzie na rzecz readaptacji społecznej w środowisku otwartym, w warunkach stale zmniejszającej się funkcji izolacyjnej, interwencyjnej i pomocniczej organu realizującego orzeczenie. Odpowiednie regulacje prawne w tym zakresie są niezbędne, aby metoda probacji alternatywnej mogła sprawnie i efektywnie funkcjonować.

Należy zaznaczyć, że w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad projektem ustawy Kodeks nieletnich. Projekt ten reguluje w sposób kompleksowy problematykę nieletnich, przy czym uwzględnia proponowane w Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży zmiany ustawy i zawiera delegacje ustawowe dla rozporządzeń. W szczególności wprowadza regulacje uniemożliwiającą stosowanie sądom rodzinnym praktyki bezterminowego umieszczenia nieletnich w policyjnych izbach dziecka w oczekiwaniu na miejsce w schronisku dla nieletnich lub innej placówce wymienionej w obecnie obowiązującym art. 40 § 6 pkt 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

W kontekście tej problematyki warto wspomnieć o zorganizowanym w grudniu 2004 roku w Białymstoku spotkaniu sędziów sądów rodzinnych z dyrektorami placówek opiekuńczo – wychowawczych. Na spotkaniu omawiano problem kierowania zdemoralizowanych nieletnich do placówek opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego i interwencyjnego. Kierowanie nieletnich o wysokim stopniu demoralizacji do tego typu placówek nie wpływa pozytywnie na przebieg procesu opiekuńczo – wychowawczego przebywających tam wychowanków, którzy trafili do placówki z tzw. spraw opiekuńczych.

Natomiast Dolnośląski Kurator Oświaty zwraca uwagę na problem, jaki istnieje w województwie, gdzie ze względu na zbyt małą liczbę miejsc, długotrwałą i skomplikowaną procedurę sądową, opieszalą działalność kuratorów sądowych i Policji w placówkach dla uczniów niedostosowanych społecznie umieszcza się niewielki procent nieletnich, mimo dużego zapotrzebowania na resocjalizację i socjoterapię. Problem ten wymaga pilnego i wszechstronnego rozwiązania przy porozumieniu wielu właściwych podmiotów.

Ogromną rolę w kontekście omawianej problematyki odgrywają środowiskowe programy pedagogiczne, realizowane przez Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego, takie jak program *Wychowanca Podwórkonny*, czy *Bezpieczne Ulice*.

Celem programu *Wychowanca podwórkonny* jest kontynuowanie i rozwijanie wypracowanych form opieki nad dziećmi ulicy, takich jak m.in. ograniczenie zachowań agresywnych i społecznie nieakceptowanych, wytworzenie nawyku kulturalnego spędzania wolnego czasu, poprawa stanu zdrowia i sprawności fizycznej, poprawa funkcjonowania dzieci w szkole i środowisku rówieśniczym, zmniejszenie konfliktowości, animowanie

działalności dziecięcych i młodzieżowych grup samowychowawczych, integrowanie środowiska lokalnego, animowanie aktywności społecznej i kulturalnej. W 2004 roku, program realizowało łącznie 123 osoby, które otoczyły opieką ponad 3 tysiące dzieci i młodzieży. Praca wychowawców podwórkowych miała charakter autorski. W czasie trwania programu wdrażali oni własne projekty profilaktyczno-wychowawcze, które w szczególności koncentrowały się wokół modyfikacji niepożądanych zachowań jak wulgarność, agresja, kłótniowość, konfliktowość itp. Do działań niejednokrotnie włączano również nauczycieli, wychowawców oraz rodziców i kolegów podopiecznych.

Natomiast autorki program *KKWR Bezpieczne ulice* został opracowany na wzorach angielskich i niemieckich street workerów, pracujących w dużych miastach. Tegoroczna edycja programu realizowana była w formie teamu: pedagog uliczny plus wychowawca podwórkowy pracujący w szczególnie zagrożonych rejonach. Program realizowało 12 zespołów pedagogów ulicznych, którzy pełnili dyżury na ulicach. Pedagodzy zwracali szczególną uwagę na dzieci, które w godzinach zajęć lekcyjnych przebywają na ulicy, gromadzą się wokół supermarketów, bazarów, na przystankach, w okolicy kin. Kontaktowali się z dziećmi, oferowali im pomoc w rozwiązywaniu problemów i w zagospodarowaniu czasu wolnego. Programem objęto dzieci i młodzież w wieku od 5 do 15 lat, głównie chłopców. W większości przypadków, pedagogom udało się nie tylko nauczyć te osoby ciekawych form spędzania wolnego czasu, ale i wyposażyć w tak ważne umiejętności, jak współpraca i współzawodnictwo w grupie, poznanie zasad gry fair play i odraczania gratyfikacji. Poprawiła się w sposób widoczny frekwencja w szkole i wyniki nauczania osób objętych programem. W różnych zespołach program realizowano od 4 do 9 miesięcy. W czasie jego realizacji nawiązano kontakt z ponad 2 200 „dziećmi ulicy”.

W kontekście działań interwencyjnych i resocjalizacyjnych, uwzględnionych w Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży należy także podkreślić działalność KKWR-u w zakresie organizacji *Środowiskowych Ognisk Wychowawczych*, będących otwartymi placówkami dziennego pobytu, które zapewniają w szczególności zajęcia opiekuńcze, co najmniej jeden posiłek dziennie, pomoc w nauce oraz w pokonywaniu i rozwiązywaniu trudności życiowych i rodzinnych, zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, niezbędną pomoc materialną, w czasie wolnym - wycieczki biwaki, kolonie i obozy. Celem pracy wychowawczej jest wdrażanie wychowanków do przestrzegania zasad współżycia społecznego, kształtowanie

właściwego stosunku i motywacji do nauki i pracy, podnoszenie poziomu kultury osobistej, eliminowanie zaburzeń zachowania, agresji, przemocy, wulgarności. W roku 2004 działało 359 *Środowiskowych Ognisk Wychowawczych*, w których opieką otoczono ponad 16 tysięcy dzieci. Organizacja *Środowiskowych Ognisk Wychowawczych* jest skutecznym sposobem zmniejszanie interwencji sądów rodzinnych oraz ograniczania liczby dzieci wymagających zabiegów resocjalizacyjnych.

ROZDZIAŁ II.2. REALIZACJA PROGRAMU MODUŁOWEGO:

Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką.

Procedury mają na celu usprawnienie i zwiększenie trafności oraz skuteczności oddziaływań szkoły w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją oraz wypracowanie metod współpracy szkół z Policją.

Stosowanie procedur wskazuje właściwą, adekwatną do sytuacji reakcję wychowawcy, pedagoga, dyrektora oraz obowiązek powiadomienia w razie potrzeby odpowiednich instytucji, co w istotnym stopniu zwiększa skuteczność oddziaływań. Bardzo ważne jest umiejętne, w pełni profesjonalne przeprowadzenie interwencji z zachowaniem wszelkich praw zarówno dzieci uczestniczących w zdarzeniu, jak i ich rodziców. Zgodnie z założeniem Programu procedury zostały rozpowszechnione w szkołach na terenie całego kraju.

Przykłady inicjatyw:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu zainicjowało szereg konferencji m.in. w Poznaniu, Warszawie, Białymstoku, Rzeszowie i Słupsku. Miały one na celu przekazanie informacji i materiałów oraz przyjęcie systemowych rozwiązań gwarantujących przygotowanie nauczycieli do wdrażania procedur. Adresatami szkoleń byli: pracownicy nadzoru pedagogicznego, przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznych, dyrektorzy szkół i placówek, pedagodzy i psychologowie szkolni, pracownicy wydziałów edukacji jednostek samorządu terytorialnego, przedstawiciele wydziałów prewencji Policji i straży miejskiej. Problematyce tej była również poświęcona, zorganizowana w maju 2004 r., ogólnopolska konferencja „Szkoła wobec agresji”.
- W ubiegłym roku szkolnym lubelska Policja przeprowadziła w celu wdrożenia „Procedur...” 42 szkolenia dla nauczycieli, pedagogów szkolnych, dyrektorów szkół w zakresie ich funkcjonowania, ustalenia zasad współpracy, wymiany informacji, itp. Ponadto tematyka ta była omawiana podczas rad pedagogicznych i spotkań

z rodzicami (przeprowadzono 292 spotkania). Z przekazanych informacji wynika, iż 70% szkół i placówek w województwie lubelskim wdrożyło „Procedury...”. Ponadto 89% szkół opracowało własne procedury postępowania w przypadku wystąpienia zachowań problemowych u dzieci i młodzieży.

- W województwie warmińsko-mazurskim w wybranych szkołach i placówkach na bieżąco prowadzony jest monitoring oraz podejmowana współpraca z Policją w zakresie realizacji zadań określonych w „Procedurach...”. Utrzymywane są stałe robocze kontakty, prowadzone wspólne szkolenia z uwzględnieniem problematyki ujętej w „Procedurach...”, trwa wzajemna wymiana informacji o zagrożeniach i zdarzeniach występujących na terenie szkoły. Policjanci jednostek powiatowych prowadzą szkolenia dla nauczycieli, pedagogów szkolnych i dyrektorów placówek oświatowych. Wspólnie opracowywane są procedury działania dla nauczycieli w związku z ujawnieniem naruszeń na terenach szkół.
- W województwie łódzkim we wszystkich szkołach funkcjonują procedury, które jednocześnie podlegają stałemu nadzorowi pedagogicznemu Łódzkiego Kuratora Oświaty. Procedury były również przedmiotem analizy i szkoleń rad pedagogicznych. Ponadto na terenie województwa w wielu placówkach oświatowych zespoły nauczycieli tworzą własne procedury postępowania w sytuacjach trudnych.
- We wrześniu 2004 roku w Słupsku zorganizowano Forum Informacyjno-Szkoleniowe dotyczące wdrażania „Procedur...”. Przedsięwzięcie to skierowane było do dyrektorów szkół, pedagogów szkolnych, oraz pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych.
- Na terenie województwa wielkopolskiego stale prowadzi się współpracę pomiędzy Policją a Kuratorium Oświaty w Poznaniu w zakresie realizacji zadań określonych w „Procedurach...”. Współpraca ta polega m.in. na utrzymywaniu stałych roboczych kontaktów, wspólnych szkoleniach z uwzględnieniem problematyki ujętej w „Procedurach...”, wzajemnej wymianie informacji o zagrożeniach i zdarzeniach występujących na terenie szkół.
- Na terenie województwa lubuskiego w ramach współpracy Policji ze szkołami zrealizowano ponad 300 szkoleniowych rad pedagogicznych na temat „Procedur...”.

Natomiast Lubuski Kurator Oświaty zlecił w 2004 roku prowadzenie badań nad stanem bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w losowo wybranych szkołach i placówkach.

- W Małopolsce opracowano broszurę pt. „Rola i zadania szkoły na tle ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich”, którą otrzymali po wcześniejszym przeszkoleniu wizytatorzy zobowiązani do rozprowadzenia i przeszkolenia Rad Pedagogicznych na terenie województwa we wszystkich nadzorowanych szkołach i placówkach oświatowych.
- W Komendzie Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy w 2004 roku opracowano materiały w postaci konspektów do szkolenia nauczycieli, pedagogów, dyrektorów szkół, w zakresie interpretacji i zasad przestrzegania zapisów procedur. Materiały te zostały pozytywnie zaopiniowane przez Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty.

ROZDZIAŁ II.3. PROGRAM MODUŁOWY: *Projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością z uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie.*

Założeniem tego programu modułowego jest dotarcie z różnymi formami szkoleniowymi do różnorodnych adresatów, o odmiennym poziomie kompetencyjnym oraz poziomie i kierunku wykształcenia. Realizacja programu ma służyć przede wszystkim poszerzeniu wiedzy wśród osób bezpośrednio pracujących z dziećmi i młodzieżą, zarówno w placówkach wychowawczych, jak i w szkołach na temat niedostosowania społecznego.

Przykłady inicjatyw:

- W Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu opracowano i przygotowano do wdrożenia program kursów doskonalących dla interdyscyplinarnych zespołów działających w środowiskach lokalnych. W okresie od 30 czerwca do 30 września 2004 roku zrealizowano 7 edycji kursów, średnio po 48 uczestników, łącznie przeszkolono 336 osób. Kurs przewidziany był dla: pracowników nadzoru pedagogicznego, pedagogów i psychologów z poradni psychologiczno-pedagogicznych, pedagogów szkolnych, przedstawicieli organów prowadzących szkoły, placówki resocjalizacyjne oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze, przedstawicieli wydziałów prewencji Policji i straży miejskiej, kuratorów sądowych, pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz placówkach resocjalizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych, a także przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Rozpoczęto również upowszechnianie w gimnazjach na terenie całego kraju opracowanego we współpracy z Podkarpackim Kuratorium Oświaty programu profilaktyczno-wychowawczego „Pomost między dzieciństwem a dorosłością”. Stanowi on realizację części zadań przewidzianych dla resortu edukacji w Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w efektywny sposób upowszechniała przykłady dobrej praktyki w zakresie pracy interwencyjno-profilaktycznej m.in. poprzez realizację projektu „Profilaktyka problemowa w szkole”. W projekcie uczestniczy ponad 120 szkół podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych, dla których w roku 2004 przygotowano specjalne pakiety z materiałami profilaktyczno-edukacyjnymi, przydatnymi w realizacji szkolnych programów profilaktyki. Dla placówek wsparcia dziennego, w tym głównie świetlic socjoterapeutycznych realizowany jest projekt „Razem Rażniej”. W projekcie bierze udział 107 placówek oświatowych.
- W województwie lubuskim stworzono wojewódzki bank danych o programach profilaktycznych, realizowanych w placówkach oświatowych. Prace nad bazą są kontynuowane.
- W Radomiu mając na uwadze rozwiązywanie problemów rodziny, w tym również dzieci, tworzone są zespoły interdyscyplinarne w ramach programu „Rodzina w Remoncie”. W skład takich zespołów wchodzi pracownicy socjalni, pedagodzy, policjanci oraz inne osoby, w tym rodziny. W 2004 r. utworzono 21 takich zespołów.
- OHP zrealizowały pierwszy etap projektu mającego na celu zorganizowanie sieci Mobilnych Centrów Informacji Zawodowej (jest ich 50 wraz z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Informacji Zawodowej w KG OHP), obejmujących zasięgiem działania całą Polskę. Oferta jest skierowana w szczególności do młodzieży zamieszkałej na terenach wiejskich oraz małych miejscowości. Zadanie to zostało zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Gospodarki i Pracy i już w pierwszych trzech miesiącach działalności MCIZ przeprowadziły 700 sesji wyjazdowych obejmując swymi działaniami ponad 31 500 młodych ludzi z małych miasteczek i wsi.

ROZDZIAŁ II.4. PROGRAM MODUŁOWY: *Probacja alternatywna dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych*

Probacja, jako instytucja jest środkiem alternatywnym, wobec nieletnich stosowanym w zamian za środek poprawczy. Metodę tę traktuje się również jako progresywną formę procesu resocjalizacji polegającą na skracaniu pobytu nieletniego w zakładzie na rzecz readaptacji społecznej w środowisku otwartym, w warunkach stale zmniejszającej się funkcji izolacyjnej, interwencyjnej i pomocniczej organu realizującego orzeczenie.

Celem tego programu modułowego jest:

- wypracowanie środowiskowego systemu resocjalizacji nieletnich w warunkach wsparcia i otwartej placówki nieizolacyjnej;
- ograniczenie dopływu nieletnich do izolacyjnych placówek resocjalizacyjnych;
- poprawa efektywności oddziaływań resocjalizujących;
- usprawnienie realizacji orzeczeń sądowych;
- zmniejszenie ekonomicznych i społecznych kosztów resocjalizacji nieletnich w zakładach poprawczych;
- przygotowanie systemowych rozwiązań stwarzających możliwości zastępowania umieszczania nieletnich w zakładach poprawczych lub po pobycie w nich poprzez umieszczenie w: hostelach, ochotniczych hufcach pracy, ośrodkach kuratorskich, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i profilaktyczno-resocjalizacyjnych mogących zapewnić nieletniemu dalszą diagnozę psychologiczną, pedagogiczną i społeczną oraz organizację lub kontynuację procesu resocjalizacji.

Przykłady inicjatyw:

- W 2004 roku we Wrocławiu z inicjatywy Ministerstwa Sprawiedliwości utworzony został hostel, będący działem zakładu poprawczego w Sadowicach. W hostelu przebywało 17 wychowanków, dodatkowym skutkiem tego działania było obniżenie kosztów utrzymania jednego wychowanka o 30% w stosunku do analogicznych kosztów w zakładzie poprawczym.

- Według informacji Ministerstwa Polityki Społecznej do czerwca 2004 r. schronienie w mieszkaniach chronionych uzyskało 130 wychowanków. Ponadto powiaty pomogły w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych 322 usamodzielnianym osobom.
- Z inicjatywy Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej przykładowo w Radomiu funkcjonują mieszkania chronione dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze itp. Aktualnie na terenie miasta prowadzone są trzy mieszkania chronione, planuje się otwarcie kolejnych. Należy dodać, że realizowane są również indywidualne programy usamodzielnienia dla dzieci opuszczających ww. placówki. Dotyczą one głównie podjęcia nauki, znalezienia mieszkania, pracy itp. W trakcie realizacji programów usamodzielnienia w zależności od sytuacji wychowanka udzielana jest pomoc finansowa lub pomoc w postaci pracy socjalnej: w 2004 roku w Radomiu realizowano 236 programów usamodzielniania; Ponadto prowadzone są rodziny zastępcze - w 2004r. MOPS prowadził 7 takich rodzin zastępczych, które pełnią funkcję pogotowia rodzinnego. Przebywają w nich dzieci do czasu rozstrzygnięcia sprawy w Sądzie. Organizowane są też punkty konsultacyjne prowadzone przez psychologów. Ponadto w 2004r. radomski MOPS we współpracy z organizacjami pozarządowymi (głównie kościelnymi), spółdzielniami mieszkaniowymi prowadził 10 świetlic i ognisk środowiskowych.
- Na terenie województwa łódzkiego w 2004 r. monitorowano proces usamodzielniania się wychowanków oraz wspierano jednostki samorządu terytorialnego w tym zakresie. W wyniku tych działań 128 wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze podjęło proces usamodzielnienia, 44 spośród nich otrzymało ze strony gmin pomoc w zapewnieniu odpowiednich warunków mieszkaniowych poprzez otrzymanie mieszkania, jedna osoba zamieszkała w mieszkaniu chronionym, zaś 16 osobom wynajęto mieszkania.
- W województwie lubuskim, w roku 2004 rozpoczął się proces koordynowania działań służb (wymiaru sprawiedliwości i socjalnych tj. kuratorów, pracowników socjalnych oraz innych podmiotów) w jeden system probacji alternatywnej.

ROZDZIAŁ III. ZMIANY PRAWNE WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI PROGRAMU

W działającym w Ministerstwie Sprawiedliwości Zespole ds. opracowania ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich trwają prace nad przygotowaniem projektu ustawy Kodeks nieletnich. W ostatniej wersji projektu w sposób kompleksowy uregulowano problematykę nieletnich. Składa się ona z przepisów ogólnych, postępowania w tym m.in. przepisów dotyczących: strony procesu, czynności dowodowych, postępowania przed sądem pierwszej instancji, postępowania odwoławczego, nadzwyczajnych środków zaskarżenia, odszkodowania za niesłuszny wymiar kary albo orzeczenia zakładu poprawczego lub skierowania do odpowiedniej placówki, ostatni dział stanowią przepisy dotyczące postępowania wykonawczego.

Projekt kodeksu uwzględnia proponowane w Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży zmiany ustawy i zawiera delegacje ustawowe dla rozporządzeń. W szczególności wprowadza regulacje uniemożliwiającą stosowanie sądom rodzinnym praktyki bezterminowego umieszczenia nieletnich w policyjnych izbach dziecka w oczekiwaniu na miejsce w schronisku dla nieletnich lub innej placówce wymienionej w obecnie obowiązującym art. 40 § 6 pkt 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Projekt zawiera podstawy do przyjęcia nieletniego do policyjnej izby dziecka w sytuacji: uzasadnionej przerwy w konwoju, doprowadzenia do sądu lub prokuratury, do rodzinnych ośrodków diagnostyczno – konsultacyjnych, placówek leczniczych, placówek resocjalizacyjnych, samowolnego pobytu poza placówkami resocjalizacyjnymi, doprowadzenia po raz pierwszy do placówek wymienionych w art. 40 § 6 pkt 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, decyzji sądu – w celu realizacji czynności w postępowaniu wyjaśniającym poprawczym i wykonawczym. Projekt kodeksu nieletnich zawiera także delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości rozporządzenia określającego szczegółowe zasady pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka, mając na uwadze stworzenie właściwych warunków pobytu nieletnich i przestrzeganie ich praw, względy bezpieczeństwa, a także sprawność postępowania oraz odpowiednie rozdzielenie nieletnich ze względu na charakter czynów których się dopuścili, i stopień ich demoralizacji.

Jednym z podstawowych założeń Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży było stworzenie ogólnopolskiego systemu probacji alternatywnej tj. zmiany środka (surowszego)

wykonywanego w warunkach resocjalizacyjnej placówki stacjonarnej na organizację procesu resocjalizacji w środowisku otwartym. Projekt kodeksu „rozbudował” instytucję postępowania mediacyjnego, wprowadził instytucję warunkowego umorzenia postępowania wobec nieletniego, warunkowego zawieszenia umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym, warunkowego umorzenia postępowania, przekazania przez sąd rodzinny sprawy nieletniego odpowiedniej instytucji, w tym szkole, do której nieletni uczęszcza. W efekcie powyższych zmian przewiduje się zmniejszenie powrotności nieletnich do popełniania czynów zabronionych, skrócenie pobytu nieletnich w placówkach resocjalizacyjnych typu izolacyjnego, obniżenie kosztów procesu resocjalizacji nieletnich, aktywizację służb wymiaru sprawiedliwości, socjalnych, samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz środowisk lokalnych.

Przedmiotowy projekt obniżył także granice odpowiedzialności osób, u których występują przejawy demoralizacji z 13 lat do 10 roku życia.

Wprowadzenie ww. zmian legislacyjnych ułatwi Policji wykonywanie poleceń sądów rodzinnych oraz poprawi wykorzystanie istniejącego zaplecza, jakim dysponują. Wprowadzenie tych zmian jest konieczne także ze względów humanitarnych.

W celu realizacji postanowień Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w toku są prace nad projektem ustawy zmieniającej ustawę z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz projekt ustawy zmieniającej ustawę z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001r., Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.).

Proponowane zmiany zobowiązują samorząd terytorialny do uwzględnienia w polityce społecznej zadań związanych z profilaktyką przestępczości, niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży.

Należy jednak podkreślić, że wprowadzenie powyższych zmian do porządku prawnego powinno stanowić następczą inicjatywę wobec zakładanych w Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży inicjatyw legislacyjnych tj. w szczególności: zmiany ustawy z dnia 26 października 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002r., Nr 11, poz. 109 z późn. zm.), zmiany ustawy z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz.

59 z późn. zm.), zmiany ustawy z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.).

ROZDZIAŁ IV. FINANSOWANIE

Każdy z resortów powołanych do opracowania i realizacji programu, realizował wyznaczone mu zadania ze środków własnych.

Jak podaje Ministerstwo Polityki Społecznej również działania podejmowane przez samorząd terytorialny na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym realizowane były w ramach wcześniej zaplanowanych środków finansowych w budżetach samorządów i z innych źródeł. Znaczącą rolę w tym zakresie odgrywały Miejskie i Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Przykładowo w województwie lubelskim z funduszy Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 3 gminach zatrudniony jest psycholog, który udziela wsparcia dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym i pedagog szkolny udzielający wsparcia dzieciom i młodzieży niedostosowanej społecznie.

Ministerstwo Polityki Społecznej (jeszcze jako Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej) dofinansowywało w pierwszej połowie 2004 r. w ramach programów w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną, projekty samorządów, organizacji pozarządowych i innych jednostek niezaliczonych do sektora finansów publicznych zawierające nowe inicjatywy w opiece nad dzieckiem oraz przyczyniające się do rozbudowania dotychczasowej oferty opiekuńczo – wychowawczej. Dotacja ta wyniosła ogółem 4.615.000 zł. Większość dofinansowanych działań skierowana była do dzieci i młodzieży oraz ich rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. Przede wszystkim dofinansowywano projekty tworzenia i rozwijania działalności placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego. Dofinansowane również zostały szczególnie te projekty, które przyczyniały się do rozwoju sieci mieszkań chronionych i mieszkań usamodzielnienia dla młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze i placówki opieki całkowitej. Ponadto udzielono dotacji na projekty prowadzenia ośrodków interwencji kryzysowej i specjalistycznego poradnictwa rodzinnego. Projekty o działaniach w wymienionych wyżej kategoriach zostały dofinansowane na kwotę 3.539.700 zł.

W 2004 r. na utrzymanie różnych form wsparcia dla dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym poniesiono w skali kraju ogólne koszty w wysokości 214.011.612 zł, w tym na różne formy na terenach wiejskich wydano 50.285.742 zł.

Na utrzymanie placówek wsparcia dziennego wydano ogółem 127.375.254 zł (w tym na wsi 23.566.104 zł.). Większość środków na utrzymanie różnych form wsparcia dzieci i młodzieży pochodzi z środków własnych samorządów gminnych i powiatowych (100.997.903 zł, w tym na wsi 19.283.151 zł). Na utrzymanie placówek wsparcia dziennego i innych form wsparcia wydano z budżetu państwa 29% kwoty ogólnych środków (szczegółowe dane uzyskane z województw na temat finansowania różnych form wsparcia dzieci i młodzieży przedstawiono w załączonej tabeli).

Na zakup sprzętu do placówek wsparcia dziennego i innych form wsparcia dzieci i młodzieży przeznaczono w 2004 r. ogółem 15.740.976 zł. (w tym na wsi 4.609.970 zł). Większość środków pochodziła ze środków własnych samorządu. Udział środków z budżetu państwa w zakupie sprzętu wynosił zaledwie 5% ogólnej kwoty poniesionej na ten cel w skali kraju.

Ogólny koszt realizacji działań związanych ze wsparciem dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie wyniósł w 2004 r. w skali kraju 233.327.820 zł., w tym na terenach wiejskich wydatkowano 159.647.703 zł, co stanowi 68% ogólnych kosztów poniesionych w skali kraju na realizację działań na rzecz dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie. Zdecydowana większość środków pochodziła z budżetów samorządów gminnych i powiatowych. Jedynie 13% środków pochodziło z budżetu państwa.

Warto wspomnieć o dotacjach finansowych udzielanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. W 2004 roku MENiS dofinansowywał programy profilaktyczne adresowane do młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym, organizowane m.in. przez *Fundację dla Polski*, *Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego*, *Fundację KARAN*, *Polskie Centrum Mediacji*, *Stowarzyszenie „Bliżej Dziecka”*, *Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji*, *Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej Integracja w Nisku*.

Dodatkowo należy podkreślić, że Zarządzeniem nr 29 Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 marca 2005 roku zwiększono wydatki budżetowe, będące w dyspozycji Ministra Polityki Społecznej o 200.000 złotych z przeznaczeniem na dofinansowanie w roku 2005 działalności ośrodka socjoterapeutycznego „Wspólny Dom” w Wildze.

ROZDZIAŁ V. UWAGI

W ramach przeprowadzonego przez Ministerstwo Polityki Społecznej badania ankietowego jednostki samorządu terytorialnego określiły (w skali od 1 do 10) najczęściej występujące powody pozostawania dzieci i młodzieży poza systemem wsparcia. Największym problemem w tym zakresie jest brak środków finansowych na podejmowanie stosownych działań. Następnie wskazywano na częstą odmowę korzystania z pomocy zarówno ze strony dzieci, jak i rodziców. Najmniej istotny okazał się brak stosownych postanowień sądowych.

Samorzady wskazały również na inne czynniki, utrudniające efektywną pomoc dzieciom i młodzieży, takie jak:

- niewystarczającą współpracę różnych podmiotów zajmujących się rodziną,
- niekorzystną lokalizację placówek,
- brak bazy lokalowej,
- niewystarczającą wiedzą o sytuacji środowiskowej dziecka,
- mało atrakcyjną ofertę zajęć,
- brak wykwalifikowanej kadry,
- brak środków finansowych na dojazdy dzieci na zajęcia,
- zbyt małą liczbę specjalistycznych placówek wsparcia dziennego,
- słabą motywację do uczestnictwa w zajęciach ze strony dzieci, młodzieży i rodziców,
- uczestnictwo w zajęciach dla niektórych rodzin oznacza stygmatyzację społeczną,
- brak możliwości dojazdu do placówek z terenów wiejskich,
- brak specjalistycznej, odpowiednio przeszkolonej kadry pedagogicznej.

Ponadto jednostki samorządu terytorialnego w omawianym badaniu zwróciły uwagę na pilne potrzeby w zakresie bazy, kadry, szkolenia, środków finansowych i innych czynników wpływających na jakość wspierania dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

W zakresie bazy postulowano:

- poszerzenie bazy lokalowej i wykonanie koniecznych remontów oraz modernizacji;
- zakup pomocy dydaktycznych umożliwiających i uatrakcyjniających zajęcia z młodzieżą;

- zakup sprzętu komputerowego i kserograficznego;
- ułatwienie dostępu do internetu dzieciom i młodzieży, szczególnie z terenów wiejskich oraz do programów edukacyjnych;
- tworzenie „niebieskich pokoi” dla dzieci – świadków przestępstw i ofiar przemocy;
- tworzenie nowych mieszkań chronionych dla młodzieży;
- tworzenie boisk sportowych i placów zabaw;

W zakresie szkoleń postulowano:

- zabezpieczenie środków finansowych dających możliwość systematycznego szkolenia kadry wychowawców, nauczycieli i pracowników socjalnych w celu doskonalenia umiejętności pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym;
- dostęp do szkoleń w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie, profilaktyki uzależnień, specyficznych potrzeb dzieci i młodzieży przejawiających zaburzenia zachowania np. problemy emocjonalne, agresja, ADHD, zaburzenia lękowe, nadpobudliwość;
- zapewnienie pracownikom placówek wsparcia dziennego superwizyjnych metod pracy;
- szkolenia z metodyki pracy z określonymi grupami dzieci np. żebrzącymi, z „blokiersami”, z dziećmi wychowującymi się na ulicy;
- tworzenie ogólnopolskich programów terapeutycznych i profilaktycznych dla dzieci i młodzieży;
- stworzenie oferty edukacyjnej dla rodziców w zakresie radzenia sobie z trudnościami wychowawczymi.

W zakresie środków finansowych postulowano:

- zabezpieczenie środków na tworzenie i utrzymanie nowych placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego w szczególnie zagrożonych patologią społeczną rejonach;
- zabezpieczenie środków finansowych umożliwiających zwiększenie oferty profesjonalnie organizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży;
- zabezpieczenie środków finansowych umożliwiających zatrudnienie w placówkach wsparcia dziennego psychologów, pedagogów, terapeutów profesjonalnie

przygotowanych do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

Natomiast Komenda Główna Policji, na podstawie sprawozdań z realizacji Programu przekazanych z komend wojewódzkich, zasygnalizowała następujące problemy związane z wdrożeniem Programu:

- niedostateczną znajomość założeń Programu przez nauczycieli i dyrektorów szkół – w skrajnych przypadkach dowiadywali się oni o tym przedsięwzięciu od szkolących ich policjantów;
- brak wytycznych dla szkół opracowanych przez władze oświatowe;
- brak środków finansowych na nagrody i dyplomy, które są ważnym elementem w czasie prowadzonych działań profilaktycznych;
- niefortunny zdaniem nauczycieli okres wdrożeniowy (egzamin, klasyfikacja końcowa) – lepszy byłby początek roku szkolnego;
- niewystarczającą wiedzę nauczycieli z zakresu podstaw i procedur prawnych w zakresie reakcji na symptomy demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- słaba aktywność rodziców nie dostrzegających zagrożeń, które mogą spotkać ich dzieci;
- brak nagłośnienia Programu w środkach masowego przekazu;
- brak koordynatorów odpowiedzialnych na szczeblu powiatu za realizację Programu;
- brak etatów pedagoga szkolnego w szeregu placówek oświatowych;
- niewystarczająca liczba placówek wychowawczych i świetlic terapeutycznych;
- brak rozwiązań systemowych dotyczących zagospodarowania wolnego czasu dzieciom i młodzieży;
- brak zainteresowania ze strony niektórych dyrektorów szkół współpracą z Policją w stosowaniu *Procedur postępowania nauczycieli i współpracy z Policją w sytuacjach zagrożenia dziećmi i młodzieżą przestępczością i demoralizacją* - załatwianie spraw we własnym zakresie, bez powiadamiania organów ścigania.

Generalną uwagą przekazaną przez organy samorządu terytorialnego w kilku województwach jest konieczność szerszego rozpowszechnienia Programu w środkach masowego przekazu, a także opracowanie materiałów promocyjnych, zawierających

główne jego wytyczne. Niektóre podmioty realizujące Program wskazywały na zbyt dużą złożoność treści Programu.

ROZDZIAŁ VI. PODSUMOWANIE

Rok 2004 był pierwszym rokiem wdrażania Programu przez podmioty zobligowane do jego realizacji, a także wszystkie instytucje zainteresowane podjęciem działań na rzecz dzieci i młodzieży.

Na podstawie analizy zebranych informacji należy stwierdzić, że wszystkie podmioty realizujące zadania zapisane w Programie kierowały się zasadami poszanowania praw dzieci i młodzieży, uwzględniając przy tym zasadę równości płci. Praktycznie wszystkie inicjatywy podejmowane w ramach Programu skierowane były w równym stopniu do dziewcząt, jak i chłopców. Ponadto nadrzędnym celem we wdrażaniu Programu było i jest szeroko rozumiane dobro młodych ludzi.

W grudniu 2004 roku Ministerstwo Polityki Społecznej rozesłało do wszystkich Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich specjalnie przygotowaną ankietę, w celu zebrania kompleksowych informacji na temat realizacji Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

Jednym z podstawowych efektów ankiety było oszacowanie rozmiarów zjawiska niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży oraz określenie zakresu pomocy, jaka została udzielona w tym obszarze.

W systemie pomocy społecznej w 2004 r. ogółem objęto wsparciem 272.730 dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym, w tym na wsi objęto pomocą 90.736 osób, co stanowi 33% ogólnej liczby dzieci. W zajęciach organizowanych w placówkach wsparcia dziennego uczestniczyło 130.030 osób (w tym 39.796 na wsi) a innymi formami wsparcia objęto 142.700 osób (w tym na wsi 51.020 osób).

Natomiast szacunkowa liczba dzieci i młodzieży, które pozostają poza systemem wsparcia i wymagają objęcia dodatkową opieką wynosi 167.976 z czego na wsi 68.679 dzieci, co stanowi 40% ogółu dzieci wymagających pomocy. Należy przy tym zaznaczyć, iż niepełne dane w zakresie problemowych kwestii, w tym także szacunkowej liczby dzieci i młodzieży, które należałoby objąć pomocą uzyskano z województwa mazowieckiego.

Bardzo istotnym elementem Programu jest tworzenie sieci publicznych i niepublicznych placówek wsparcia dziennego, środowisk ognisk wychowawczych, świetlic socjoterapeutycznych klubów młodzieżowych itp.

Według danych Ministerstwa Polityki Społecznej w 2004 r. działało na terenie kraju ogółem 4.156 placówek wsparcia dziennego, w tym na wsi 2012 placówek. Wymienione formy opieki nad dzieckiem prowadzone są głównie przez gminy (2.617 placówek, w tym 1.670 na wsi). Powiaty prowadzą 291 placówek wsparcia dziennego, w tym 72 placówki wiejskie. Prawie 30% z ogólnej liczby placówek wsparcia dziennego jest prowadzonych przez podmioty niepubliczne. Placówki prowadzone przez organizacje pozarządowe i kościelne działają głównie w ośrodkach miejskich. Tylko 245 placówek z 1194 prowadzonych przez podmioty niepubliczne działa na wsiach. **W 2004 r. ogółem utworzono 383 nowe placówki wsparcia dziennego, przy czym 189 placówek powstało na wsiach.**

Należy w tym miejscu podkreślić, że jedną z najbardziej skutecznych form instytucjonalnej pomocy dzieciom i młodzieży jest środowiskowe ognisko wychowawcze. Jako placówka o charakterze środowiskowym zapobiega pogłębianiu się niedostosowania społecznego, a jednocześnie nie zastępując domu, wzbudza i podtrzymuje więzi między dzieckiem, a rodziną oraz chroni je przed sieroctwem społecznym. Istota ognisk polega na szerokim kręgu oddziaływania na wychowanka i jego otoczenie (rodziców, rodzeństwo, rówieśników, nauczycieli).

Obok placówek wsparcia dziennego w 2004 roku w ramach realizacji Programu najczęstszymi formami wspierania dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym były m.in.:

- organizacja wypoczynku letniego i zimowego (kolonie, zimowiska, obozy) z elementami socjoterapii;
- organizacja zajęć wypoczynkowych i terapeutycznych w czasie wakacji zimowych i letnich;
- organizacja zajęć profilaktycznych, socjoterapeutycznych, z zakresu profilaktyki uzależnień (przez cały rok);
- praca socjalna;
- dożywianie;

- zaopatrzenie w odzież;
- zajęcia teatralne, plastyczne, sportowe, informatyczne;
- spektakle teatralne piętnujące złe nawyki, promujące zdrowy styl życia;
- organizacja turniejów wiedzy, sportowych, spotkań teatralnych, muzycznych itp.;
- organizacja różnego rodzaju imprez plenerowych, wycieczek itp.;
- kawiarenki internetowe, czytelnice internetowe;
- warsztaty komunikacji interpersonalnej;
- działalność pedagogów ulicznych;
- poradnictwo i terapia rodzinna;
- konsultacyjne punkty poradnictwa kryzysowego, realizacja programów profilaktycznych;
- telefon zaufania dla dzieci i młodzieży;
- tworzenie mieszkań chronionych dla młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze i placówki;
- tworzenie mieszkań usamodzielnienia dla młodzieży przygotowującej się do opuszczenia placówek opiekuńczo – wychowawczych;
- organizacja konferencji i spotkań na temat uzależnień, agresji i przemocy.

Jedną z form przeciwdziałania patologizacji życia młodzieży jest także tworzenie mieszkań chronionych dla młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze oraz różnego typu placówki opieki całodobowej. W takich mieszkaniach, pod opieką wychowawców i pracowników socjalnych, młodzież uczy się prawidłowego funkcjonowania. **Ministerstwo Polityki Społecznej podaje, iż z mieszkań chronionych skorzystało 130 wychowanków (stan na czerwiec 2004r.). Ponadto powiaty pomogły w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych 322 usamodzielnianym osobom.**

Ważnym efektem wdrożenia Programu jest rozpowszechnienie we wszystkich województwach *„Procedur postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytucją”*. Szkoły, które współpracują z Policją w zakresie ich realizacji, oceniają

„Procedury ...” jako bardzo przydatne i skuteczne. Utrzymywane są stałe robocze kontakty, prowadzone są wspólne szkolenia, trwa wzajemna wymiana informacji o zagrożeniach i zdarzeniach występujących na terenie szkół. Ponadto niektóre placówki oświatowe na bazie „Procedur ...” tworzą własne szczegółowe programy, adekwatne do lokalnych potrzeb.

Rezultatem pierwszego roku wdrażania Programu była pogłębiająca się współpraca różnych podmiotów, która przybierała różnorodne formy. W wielu województwach, czego dobrym przykładem są m.in. Wielkopolska, Dolny Śląsk, czy województwo zachodniopomorskie, można już mówić o tworzeniu koalicji na rzecz zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i zwalczania przestępczości wśród dzieci i młodzieży. Koalicje takie przyjmują najczęściej postać zespołów interdyscyplinarnych, w skład których wchodzi przedstawiciele: poradni psychologiczno-pedagogicznych, szkół i placówek oświatowych, Policji, Kuratoriów Oświaty, wymiaru sprawiedliwości, Miejskich i Gminnych Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Pogotowia Opiekuńczego, Poradni Zdrowia Psychicznego, Kościoła Katolickiego oraz organizacji pozarządowych, działających na rzecz dzieci i młodzieży (zagadnienia pogłębiającej się współpracy szczegółowo opisano w rozdziale I. niniejszego sprawozdania.).

Należy również podkreślić, że w całym kraju z powodzeniem realizowane są programy profilaktyczne, które stanowią odpowiedź na pogłębiające się zjawisko niedostosowania społecznego, demoralizacji oraz przestępczości dzieci i młodzieży. Nie jest jednak możliwe określenie ich dokładnej liczby, ponieważ podmioty, które je wdrażają informują jedynie o kierunkach swoich działań lub też podają przykłady pojedynczych inicjatyw. Z pewnością jednak realizowane programy profilaktyczne są bardzo liczne i zdywersyfikowane (wśród nich można wyróżnić również szkolne programy profilaktyki, których obowiązek tworzenia i realizowania nakłada m.in. ustawa o systemie oświaty).

Warto podkreślić, że coraz częściej w prowadzone działania profilaktyczne włączani są rodzice. Dla przykładu na terenie województwa opolskiego organizuje się zajęcia dla rodziców prowadzone przez pedagogów z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych nt.: „Agresja i niedostosowanie uczniów”.

Natomiast na Podlasiu organizowane są spotkania z dziećmi i młodzieżą szkolną i ich rodzicami, w których uczestniczą Kuratorzy Sądów Okręgowych. Na takich spotkaniach omawiane są tematy z zakresu problematyki przestępczości, zasad odpowiedzialności karnej, środków przewidzianych ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Z kolei w województwie warmińsko-mazurskim wg badań przeprowadzonych w listopadzie 2004 r. przez Wojewódzkie Kuratorium Oświaty 81% rodziców włącza się w działalność profilaktyczną szkoły, a w 89% w tego typu działaniach uczestniczą organizacje pozarządowe i inne podmioty.

Po pierwszym roku funkcjonowania Programu można stwierdzić, że szczególnie aktywnie w jego realizację włączyła się Policja. W Komendzie Głównej Policji opracowana została koncepcja, która sprecyzowała zadania dla terenowych jednostek Policji przewidziane w Programie.

Koncepcja ta przewiduje m.in.:

- rozpropagowanie Programu wśród policjantów zajmujących się problematyką nieletnich w jednostkach Policji wszystkich szczebli;
- zobowiązanie specjalistów ds. nieletnich i patologii do nawiązania współpracy z kuratoriami oświaty oraz z samorządowymi organami oświatowymi w celu podjęcia wspólnych przedsięwzięć wynikających z Programu, ze szczególnym uwzględnieniem *Procedur postępowania nauczycieli i metody współpracy z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką.*
- zainicjowanie w czasie trwania bieżącego roku szkolnego szkoleń nauczycieli, pedagogów szkolnych, dyrektorów szkół w zakresie funkcjonowania ww. *Procedur*, ustalenia zasad współpracy, wymiany informacji, itp.;
- wykorzystanie funkcjonujących na danym terenie lokalnych programów prewencyjnych do wdrożenia Programu;
- zacieśnienie współpracy z licznymi organizacjami pomocowymi celem stworzenia koalicji na rzecz bezpieczeństwa młodego pokolenia;
- zgłaszanie do Komendy Głównej Policji wszystkich przypadków utrudnień i problemów związanych z wdrożeniem Programu.

Już teraz widać pierwsze efekty tej koncepcji, na przykład w województwie wielkopolskim wyznaczeni w komendach miejskich i powiatowych Policji policjanci - koordynatorzy Programu nawiązali kontakt z samorządowymi organami oświatowym zarówno na szczeblu gminy, jak i starostwa. Skoordynowano ściśle współpracę Policji z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Działania te w szczególności ukierunkowano na wypracowanie systemu komunikowania i przekazywania informacji o zaistniałych problemach wychowawczych i zagrożeniach na terenie placówek oświatowych. Dzięki temu wypracowano jednolite standardy współpracy między Policją a szkołami w zakresie powiadamiania o zaistniałych zdarzeniach z udziałem uczniów; zaktywizowano nauczycieli do reagowania, na bazie procedur, na pierwsze symptomy niedostosowania społecznego uczniów. Efektem podjętych działań jest wzrost liczby zgłaszanych zdarzeń na terenie szkół z udziałem nieletniego, a tym samym wzrost ujawnianej przestępczości nieletnich. W porównaniu do 2003 roku ujawniona przestępczość nieletnich w 2004 r. wzrosła w województwie wielkopolskim o 25%.

Z kolei Komenda Powiatowa Policji w Szczecinku w związku z realizacją Programu przeprowadziła spotkania z dyrektorami i pedagogami szczecineckich szkół, na którym omówiono zasady współpracy przy realizacji zadań wynikających z treści Programu. Ponadto ustalono ze Strażą Miejską zasady współpracy w zakresie jego realizacji oraz przeszkolono strażników miejskich w zakresie uprawnień i obowiązków Straży Miejskiej w postępowaniu z nieletnimi.

Ważnym efektem wdrażania Programu jest oszacowanie przez władze lokalne zjawiska niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży na ich terenie, które posłużyło do zdiagnozowania sytuacji i właściwego zaplanowania dalszych zadań.

Ponadto wiele podmiotów realizujących Program opracowało na jego podstawie własne inicjatywy odpowiadające lokalnym potrzebom. Warto w tym kontekście wymienić Ochotnicze Hufce Pracy, które na poziomie regionalnym opracowały własne propozycje realizacji *Programu* w oparciu o wojewódzkie plany wdrażania, uwzględniając specyfikę swojego środowiska.

Natomiast jeżeli chodzi o wykorzystanie rekomendowanych w Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży

programów profilaktycznych należy stwierdzić, iż najczęściej korzystano z Programu *STOP Przemocy* propagowanego przez Fundację Karan. Znaczącą grupę dzieci i młodzieży objęto środowiskowymi programami pedagogicznymi Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizującego, takimi jak: *Pedagog Rodzinny*, *Wychowawca Podwórkowy*, czy *Dzieci Ulicy*. W kilku województwach współpracowano także z Fundacją Dzieci Niczyje realizując Program *Dziecko Pod Parasolem Prawa*.

Ponadto ciekawym przykładem jest ustalenie przez Małopolskiego Kuratora Oświaty listy rekomendowanych programów profilaktycznych, które zostały poddane wnikliwej analizie i ocenie pod kątem przydatności w zapobieganiu niedostosowaniu społecznemu i przestępczości dzieci i młodzieży.

W związku z pojawiającymi się nowymi zagrożeniami, na jakie narażone są dzieci i młodzież planuje się rozszerzenie listy rekomendowanych programów profilaktycznych oferowanych przez Program.

Należy w tym miejscu dodać, że takim stosunkowo nowym zagrożeniem jest wzrost zachowań agresywnych w szkołach wobec rówieśników i nauczycieli. **Dlatego też należy rozważyć rozszerzenie programu modułowego „Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytucją” o procedury postępowania w tego typu sytuacjach.**

Jednym z najważniejszych wniosków wypływających z informacji z zebranych na temat wdrażania Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości Wśród Dzieci i Młodzieży są **znacznie słabsze możliwości objęcia opieką środowiskową dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym z terenów wiejskich. Potrzeby opiekuńczo wychowawcze w grupie dzieci i młodzieży z terenów wiejskich są najslabiej zaspokojone.** Brakuje tam zarówno bazy lokalowej, sprzętu, jak i pomocy metodycznych. Gorsze jest również przygotowanie specjalistyczne pracującej tam kadry pedagogicznej. Ponadto tworzenie i utrzymanie struktury placówek wsparcia dziennego i innych form pomocy dzieciom i młodzieży na wsiach spoczywa prawie wyłącznie na barkach samorządów gminnych. Udział środków z innych źródeł niż budżety gmin na terenach wiejskich jest znikomy.

Wyniki badań przeprowadzonych przez Ministerstwo Polityki Społecznej jednoznacznie wskazują, iż pomoc merytoryczna i wsparcie finansowe w ramach Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży powinno w następnych latach w większym stopniu dotyczyć terenów wiejskich. Należy przy tym dodać, iż niewystarczające środki finansowe przeznaczone na realizację zadań zawartych w Programie są problemem o zasięgu ogólnokrajowym.

Biorąc pod uwagę doświadczenia pierwszego roku wdrażania Programu należy rozważyć nowe możliwości finansowania zadań w nim zawartych. W tym kontekście warto wspomnieć o Rządowym Programie – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO), który powstał w celu pobudzenia oraz wspierania rozwoju inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora organizacji pozarządowych. FIO jest jednocześnie typowym programem dotacyjnym, w którym jasno sprecyzowane zostały cele jakie będą z jego środków finansowane. Jednym z nich jest *Bezpieczeństwo powszechne i obrona narodowa*, w ramach którego przewiduje się m.in. podejmowanie działań w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologii społecznej. Na rok bieżący w ramach FIO zagwarantowano 30 mln. złotych z budżetu państwa.

Należy także podkreślić, że Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży przy realizacji zadań zakłada też wykorzystywanie środków unijnych. Wstępny projekt Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013 przyjęty 11 stycznia br. przez Radę Ministrów w priorytecie *Integracja społeczna* w kierunku działań *Ograniczanie wykluczenia społecznego*, przewiduje działanie *przeciwdziałanie patologiom społecznym* realizowane poprzez inicjowanie i wsparcie finansowe i merytoryczne programów profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży przejawiającej różne formy niedostosowania oraz stworzenie standardów pomocy psychologicznej i resocjalizacyjnej dla dzieci i młodzieży. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem Sektorowego Programu Operacyjnego Zatrudnienie i Integracja Społeczna, w ramach którego ww. działanie będzie realizowane. Planowany na 10 lat okres realizacji Programu odpowiada okresowi obowiązywania Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013.

OPRACOWANO: w Wydziale ds. Współpracy z Samorządem Terytorialnym i Organizacjami Pozarządowymi
Departamentu Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego MINISTERSTWA SPRAW
WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

KONTAKT: Elżbieta Rusiniak [tel. (022) 60-162-89; rusiniak.e@mswia.gov.pl]
Katarzyna Świątkowska [tel. (022) 60-139-14; swiatkowska.k@mswia.gov.pl]
Agata Jankowska [tel. (022) 60-139-14; jankowska.a@mswia.gov.pl]